Ympäristövaliokunnan kuuleminen 28.9.2023

K 17/2023 vp Ilmastovuosikertomus 2023

Simo Haanpää, Reetta Sorsa ja Birgitta Vainio-Mattila

Maa- ja metsätalousministeriö

Yleistä

- Maa- ja metsätalousministeriö kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi ilmastovuosikertomuksesta 2023. Maa- ja metsätalousministeriö on ollut valmistelemassa ilmastolain (423/2022) 18 §:n mukaista ilmastovuosikertomusta **maatalouden**, **maankäyttösektorin** ja **ilmastonmuutokseen sopeutumisen** osilta.
- Ilmastovuosikertomuksen laatiminen on hallinnollisesti raskas menettely ja siihen sisällytetyt tiedot ovat usein jo muuttuneet siinä vaiheessa, kun asiakirjaa käsitellään esimerkiksi eduskunnassa. Maa- ja metsätalousministeriö esittääkin, että jatkossa harkittaisiin ilmastovuosikertomuksen valmisteluprosessin sujuvoittamista ja ajantasaistamista sekä sitä, kuinka esimerkiksi eduskunta voisi käydä tarpeellista ja ajantasaista arviointia ilmastopolitiikan kokonaisuudesta.

Yleistä

- Ilmastovuosikertomuksessa 2023 ilmastopolitiikan toimeenpanon tilannetta on kuvattu niin kuin se on ollut **keväällä 2023**, eikä kertomuksessa siten ole otettu huomioon uuden hallitusohjelman linjauksia.

Maatalous

- Maatalouden kasvihuonekaasupäästöjä raportoidaan useammalla raportointisektorilla.
- **Taakanjakosektorilla** raportoidaan
  - maatalouden metaani- ja dityppioksidipäästöt, jotka ovat pääasiassa peräisin tuotantoeläimistä, lannasta ja maaperästä,
  - kalkituksen hiilidioksidipäästöt
  - urealannoituksen päästöt
  - maatalouden työkoneiden, kiinteistökohtaisen lämmityksen ja viljankuivureiden polttoaineiden käytön päästöt
- **Maankäyttösektorilla** (LULUCF) raportoidaan
  - viljelysmaiden ja ruohikkoalueiden hiilidioksidipäästöt ja -poistumat.

Maataloudesta lähtöisin olevat kasvihuonekaasupäästöt

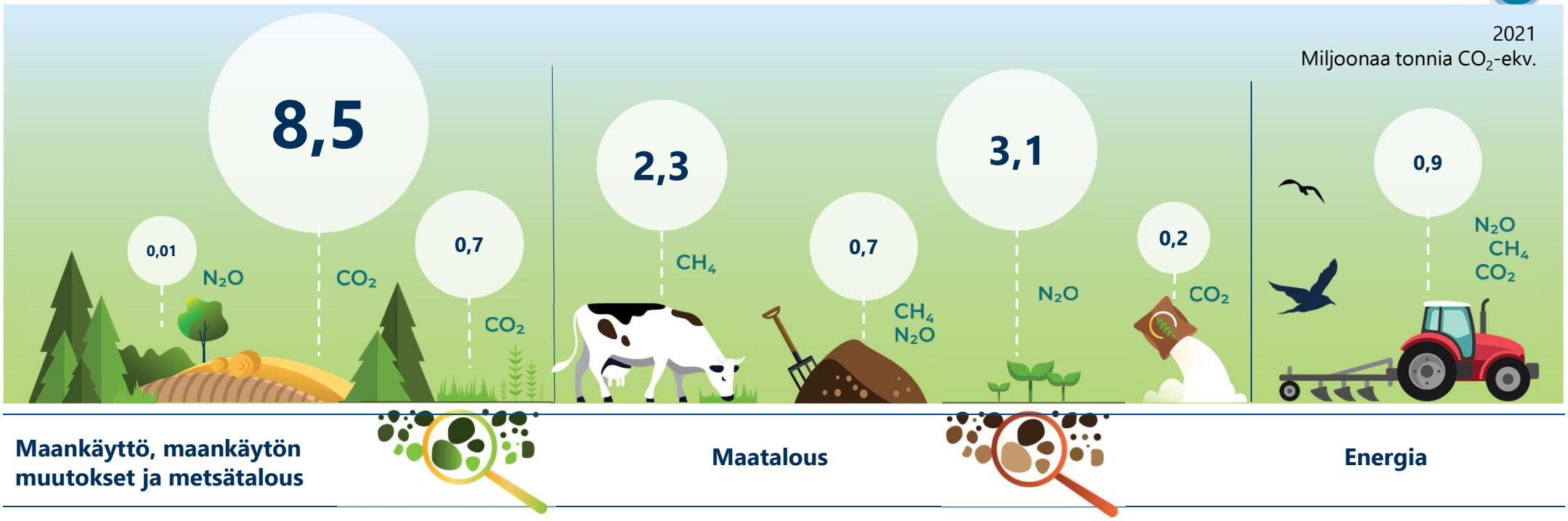

Maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous

Maatalous

Energia

Alueiden raivaaminen pelloksi

Viljelysmaa

Ruohikkoalueet

Eläinten ruuansulatus

Lannankäsittely

Maaperä

Kalkitus

Maatalouskoneet ja muu maatalouden energiankulutus

Lähde: Tilastokeskus

Maatalous

- Ilmastolain mukaisesti suunnitelmien valmistelussa on otettava huomioon suunnitelmien mahdolliset vaikutukset **kotimaiseen ruokaturvaan**.
- Maatalouden päästöt kaikilla raportointisektoreilla ovat **pysyneet** suhteellisen tasaisina tarkasteluvuosina 2005-2022.
- Maatalouteen liittyviä päästövähennystoimia on sekä vuonna 2022 valmistuneessa **keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa** (KAISU) että **maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa** (MISU).
- **Taakanjakosektorilla maataloudessa** tulisi erityisesti kehittää keinoja, joilla pystyttäisiin vähentämään kotieläinten ruuansulatuksen ja lannan sekä peltojen lannoitukseen liittyviä päästöjä. Näiden päästöjen vähentäminen on haastavaa ilman tuotannon merkittävää vähentämistä.
- **Turvepellot** tuottavat yli puolet kaikista maatalouden päästöistä, vaikka niiden osuus peltoalasta on vain 10 prosenttia. Turvepelloilla tehtävillä päästövähennystoimilla voidaankin saavuttaa kustannustehokkaasti merkittäviä päästövähennyksiä jo kohtuullisen vähäisillä pinta-aloilla. Tästä syystä suunnitelmissa on useita juuri turvepelloille suunnattuja toimia. Esimerkiksi pohjaveden pinnan nostaminen pellon pinnan tuntumaan on tehokas keino hillitä turpeen hajoamista ja tästä aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä.

Maatalous

- Maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähennystoimia rahoitetaan pääasiassa **EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP)** kautta, jonka uusi kausi alkoi vuoden 2023 alussa.
- CAP:in kautta ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista toteuttaa kaikkia maatalouden ilmastonmuutoksen hillintä- tai sopeutumistoimenpiteitä, vaan käytössä tulisi olla myös **kokonaan kansallisesti rahoitettavia** toimenpiteitä.
- Maataloudessa ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistoimet liittyvät kiinteästi toisiinsa. Esimerkiksi viljelyä monipuolistamalla sekä pellon vesitaloutta ja kasvukuntoa parantamalla on mahdollisuus hillitä pellolla syntyviä kasvihuonekaasupäästöjä ja samalla parantaa maatalouden sopeutumista muuttuviin sääoloihin.
- Maatalouden ilmastonmuutokseen sopeutumista tukevia toimenpiteitä on EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) kansallisessa vuoteen 2027 ulottuvassa strategiasuunnitelmassa. Lisäksi useita sopeutumiseen liittyviä toimenpiteitä kuten kasvintuhoojien ja eläintautien hallintaa ja rajoittamista ja kasvien jalostusta ilmastokestävämmiksi tehdään kansallisin toimin.

CAP

CAP POST 2027
- Uudet toimenpiteet

CAP 2023-2027
- Ehdollisuus: Uusien turvemaa-alojen ja kivennäismaa-alojen nurmivaatimus (raivauksen vähentämiseksi)
- Ehdollisuus: pysyvä nurmi, sängen polttokielto, vähimmäismaanpeite
- Kerääjäkasvit
- Maanparannus- ja saneerauskasvit
- Orgaanisen aineksen lisääminen maaperään + hiiliviljely
- Ravinteiden kierrätys, biokaasu ja muu uusiutuva energia
- Turvepeltojen nurmet
- Kosteikkoinvestoinnit turvepelloilla
- Luonnonhoito- ja viherlannoitusnurmet
- Talviaikainen kasvipeite
- Valumavesien hallinta
- Viljelykierto
- Täsmäviljely
- Nautojen ruokintasuunnitelmat
- Ilmasto-osaamisen lisääminen + innovaatiot

Muita kansallisia toimia

Toimet, joille on laskettu päästövähennys 2035
- Pellonraivauksen rajoittaminen
- Metsitys
- Maatalousmaata ilmastokosteikoiksi
- Nurmi yksivuotisten kasvien tilalle, lisää hiiltä peltoon
- Turvemaiden viljely märkänä (kosteikkoviljely)
- Lypsylehmien metaanipäästöjen vähentäminen ruokinnallisilla keinoilla
- Täsmäviljely

Maatalouden päästöihin 2035 mennessä vaikuttavia toimia joiden ilmastovaikutusta täsmennetään
- Peltojen kiinteistörakenne
- Karjan ikärakenne
- Sukupuolilajiteltu siemen
- Peltometsäviljely
- Hiilen sidonnan parantaminen erilaisilla maanparannusaineilla
- Ravinteiden kierrätys, biokaasu ja muu uusiutuva energia

Ruokajärjestelmän muiden toimijoiden toimet ja yhteistyö, uudet teknologiat ja markkinoiden ml. hiilimarkkinoiden tarjoamat ratkaisut
+
kulutustottumusten muutos
+
ruokahävikin vähentäminen

Tutkimuksen mukanaan tuomat uudet ratkaisut

Maankäyttösektori (LULUCF)

- Maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous -sektori (LULUCF) koostuu kuudesta maankäyttöluokasta: metsämaasta, viljelysmaasta, ruohikkoalueista, kosteikoista, rakennetusta alueesta ja muusta maasta sekä puutuotevarastosta.
- Maankäyttösektorin nettonielu/päästö saadaan, kun lasketaan yhteen kaikkien maankäyttöluokkien päästöt ja poistumat.
- Metsämaa on sektorin merkittävin nettonielu eli sen poistumat ylittävät päästöt. Myös puutuotteet ovat toimineet pääosin hiilen nieluna.

Maankäyttösektorin päästöt ja poistumat maankäyttöluokittain (Mt CO2 -ekv.)

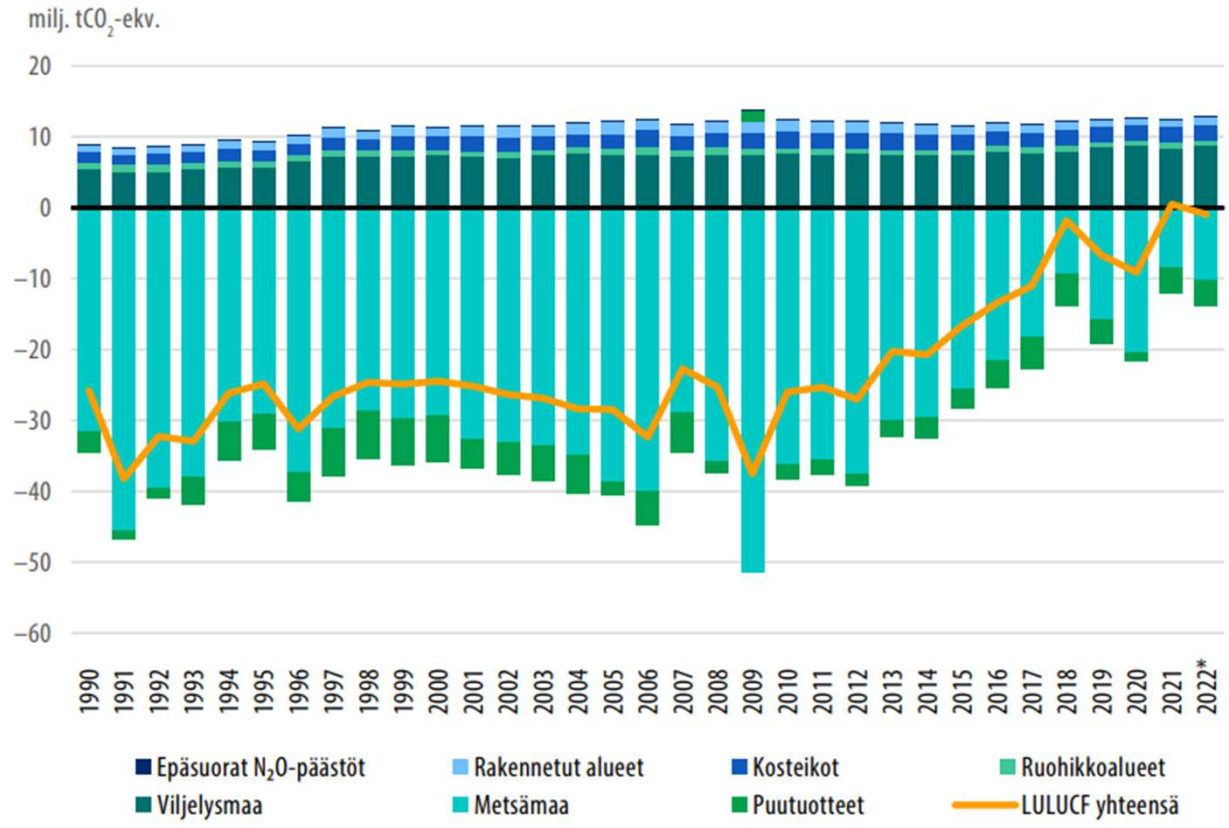

* Pikaennakko

Lähde: Tilastokeskus 2023

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MISU)

- Ilmastolain mukainen maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma annettiin ensimmäisen kerran kesällä 2022.
- Suunnitelman päämääränä on kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti edistää maankäytön, metsätalouden ja maatalouden päästöjen vähentämistä, nielujen aikaansaamien poistumien vahvistamista sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.
- Maankäyttösektorilla toteutettavilla lisätoimilla saavutetaan tavoiteltu vuosittainen nettovaikutus vähintään kolme miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia vuoteen 2035 mennessä.
- Suunnitelma kattaa maankäytön muutoksiin, maatalousmaiden hiilidioksidipäästöihin, metsiin ja pitkäikäisiin puutuotteisiin kohdentuvat toimenpiteet sekä useita erilaisia poikkileikkaavia toimenpiteitä. Valmistelussa lähtökohtana on ollut saavuttaa ilmastotavoitteet mahdollisimman kustannustehokkaalla ja oikeudenmukaisella tavalla. Yhtymäkohdat keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaan ja ilmasto- ja energiastrategiaan on huomioitu suunnitelman valmistelussa.

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimeenpano

- Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman valmistelun lopussa ilmeni, että taustalla olleet oletukset olivat muuttuneet (metsien kasvuvauhdin hidastuminen, puunkäyttö korkealla tasolla, menetelmämuutokset). Muutokset huomioitiin suunnitelman valmistelussa ennen valtioneuvoston ja eduskunnan hyväksyntää.
- Ilmastosuunnitelman hyväksymisen yhteydessä käynnistettiin lisätoimia, esimerkiksi maankäytönmuutosmaksun valmistelu. Käsitys on, että lisätoimilla suunnitelman tavoitteet tullaan saavuttamaan.
- Lisäksi perustettiin talvella 2023 maankäyttösektorin lisätoimityöryhmä. Linkki loppuraporttiin.
- Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpiteitä toimeenpannaan laaja-alaisesti esimerkiksi Nappaa Hiilestä Kiinni -ilmastotoimenpidekokonaisuuden kautta (ml. tieto-ohjelma, TI-ohjelma, kehittämishankekokonaisuus), vapaaehtoisia hiilimarkkinoita edistämällä, jne.

Metsien kasvukyvyn ylläpitäminen

- Kansallisen metsästrategian (KMS2035) toimeenpano toteuttaa osaltaan MISUa
  - Aktiivinen ja monipuolistuva metsänhoito lisää metsien kasvua ja tulee ilmastonmuutoksen hillintää
    - Toteutetaan metsänuudistaminen ja nuorten metsien hoito sekä harvennukset laadukkaasti ja ajallaan
    - Edistetään metsänjalostusta, lisätään kasvua ja hiilensidontaa lannoituksin
    - Kehitetään hiilen varastoinnin keinoja
  - Vahvistetaan metsien ilmastokestävyyttä ja hallitaan tuhoriskejä
    - Ennakoidaan ja torjutaan metsätuhoja
    - Edistetään sekapuustoisuutta ja suometsien ilmastokestävää hoitoa
    - Tuotetaan työkaluja tietopohjaiseen päätöksentekoon
- Peitteisen metsänkasvatuksen edistäminen turvemailla
- Metsänhoitorästi- ja lannoituskampanjat
- Metsähallituksen omistajapolitiikka

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

- Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmasta 2030 (KISS2030) hyväksyttiin joulukuussa 2022 (VNS 15/2022 vp)
- Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö (MmVM 32/2022 vp)
- Eduskunta hyväksyi suunnitelman täysistunnossaan 22.2.2023 (Eduskunnan kirjelmä EK 78/2022 vp)

- Kolmas kansallisen tason sopeutumista ohjaava politiikkadokumentti
- Ilmastolain mukainen suunnitelma, osa ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmää
- Sisällöllinen painotus kansallisesti merkittävissä ja poikkileikkaavissa teemoissa, tavoitteissa ja toimissa
- Täydentää hallinnonalakohtaisia sopeutumisen toimintaohjelmia ja muuta hallinnonalakohtaista sopeutumistyötä
- Sisältää riski- ja haavoittuvuustarkastelun sekä hallinnonaloittaisia sopeutumista koskevia toimintaohjelmia ja hallinnonrajat ylittäviä ja aluekohtaisia tarkasteluja

Visio: Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa

- 24 tavoitetta
  10 teeman alla

Yhteiskunnan toimijoilla on vahva tahto sopeutua ilmastonmuutokseen

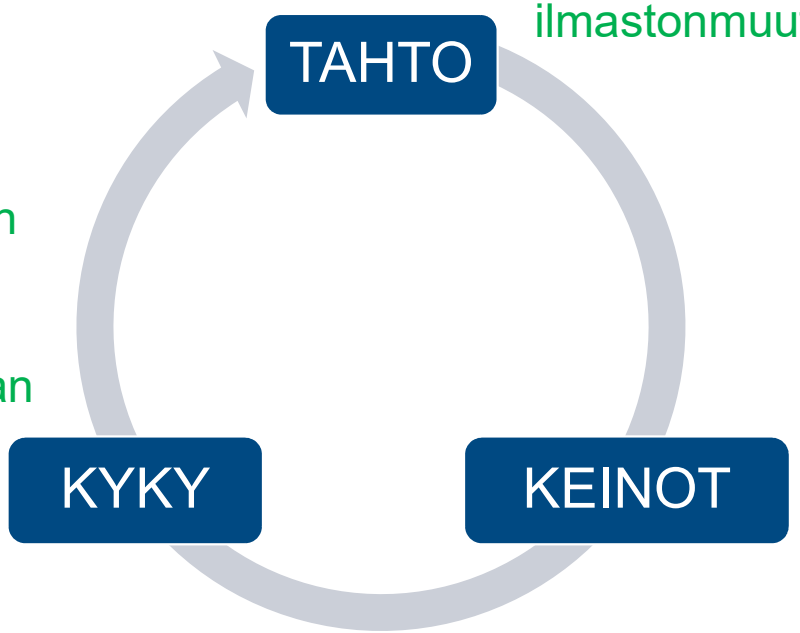

Yhteiskunnan toimijoilla on kyky ennaltaehkäistä, varautua ja hallita sekä luontoon että yhteiskuntaan kohdistuvat ilmastonmuutokseen liittyvät riskit

Yhteiskunnan toimijoilla on käytössään tehokkaat keinot sekä luontoon että yhteiskuntaan kohdistuvien ilmastonmuutokseen liittyvien riskien arvioimiseksi, ennalta-ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi

KISS2030 toimeenpano on käynnistynyt

- Toimeenpano ja resursointi toimialakohtaisesti
- Aluetason ohjeistuksen kehittäminen ja sopeutumistyön vahvistaminen ELY-keskuksen Ilmastoyksikön kautta
- Strategisen sopeutumisen LIFE-hankkeen valmistelu Luken johdolla
- Rahoitusviestinnän kehittäminen yhdessä Motivan kanssa
- Seurantajärjestelmän kehittäminen, hanke Suomen ympäristökeskuksen kanssa
- Sopeutumisviestinnän kehittäminen ja sidosryhmäyhteistyön vahvistaminen
- Toimeenpanoa vahvistavan ja koordinoivan toiminnan järjestäminen

Maa- ja metsätalousministeriö